

NÂNG CAO KỸ NĂNG TỰ HỌC CHO SINH VIÊN NGÀNH CÔNG NGHỆ THÔNG TIN ĐÁP ỨNG YÊU CẦU TRONG KỶ NGUYÊN MỚI – KỶ NGUYÊN VƯƠN MÌNH CỦA DÂN TỘC

Nguyễn Mạnh Cường
Trường Đại học Công nghiệp Việt – Hung

Tóm tắt: Bước vào kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, công nghệ số và trí tuệ nhân tạo không đơn thuần là công cụ hỗ trợ, mà là những động lực then chốt góp phần định hình lại toàn bộ phương thức sản xuất và vận hành của xã hội. Vì vậy, nâng cao kỹ năng tự học cho sinh viên ngành Công nghệ thông tin nhằm tạo ra một lớp kỹ sư công nghệ giỏi, luôn đổi mới, sáng tạo bắt kịp với công nghệ của các nước phát triển là yêu cầu khách quan của lịch sử.

Từ khóa: Kỹ năng, tự học, công nghệ thông tin, kỷ nguyên mới của đất nước.

IMPROVING SELF-STUDY SKILLS FOR STUDENTS MAJORING IN INFORMATION TECHNOLOGY TO MEET THE REQUIREMENTS OF THE NEW ERA – THE ERA OF NATIONAL GROWTH

Nguyen Manh Cuong
Vietnam - Hungary Industrial University

Abstract: Entering a new era - the era of national development, digital technology and artificial intelligence are not simply supporting tools, but are key driving forces contributing to reshaping the entire production and operation methods of society. Therefore, improving self-study skills for students majoring in Information Technology to create a class of good technology engineers, always innovating and creating to keep up with the technology of developed countries is an objective requirement of history.

Keywords: Skills, self-study, information technology, new era of the country.

Nhận bài: 20/02/2025

Phản biện: 18/03/2025

Duyệt đăng: 21/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tự học là con đường bên trong của sự phát triển trí tuệ và nhân cách, là yếu tố quyết định đến sự thành công của mỗi cá nhân, là khả năng thích ứng của con người với những yêu cầu ngày càng cao của xã hội. Tự học càng có vai trò quan trọng trong kỷ nguyên mới – kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, kỷ nguyên của trí tuệ nhân tạo và tự động hóa đang phát triển nhanh chóng. Nếu không có kỹ năng tự học tốt thì bản thân mỗi cá nhân sẽ bị lùi lại phía sau. Nhưng khoa học và công nghệ phát triển cũng tạo ra cơ hội và điều kiện cho mỗi chúng ta có phương pháp và phương tiện tự học tốt hơn. Bài viết trình bày khái niệm, vai trò của tự học đối với sinh viên ngành Công nghệ thông tin và vai trò của công nghệ trong kỷ nguyên mới.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Khái niệm tự học

Trong cuộc đời “mỗi người đều nhận được hai thứ giáo dục, một thứ do người khác truyền cho; một thứ, quan trọng hơn nhiều, do mình tự tạo lấy”. Trong câu nói của Gibbon, về thứ hai ám chỉ việc tự học. Đúng vậy, dù có ngồi trên ghế nhà trường bao lâu chẳng nữa, thì học vẫn của mỗi

người căn bản vẫn do tự học tạo nên.

Theo GS – TSKH Thái Duy Tuyên: “Tự học là hoạt động độc lập chiếm lĩnh kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo, là tự mình động não, suy nghĩ, sử dụng các năng lực trí tuệ (quan sát, so sánh, phân tích, tổng hợp...) cùng các phẩm chất động cơ, tình cảm để chiếm lĩnh tri thức một lĩnh vực hiểu biết nào đó hay những kinh nghiệm lịch sử, xã hội của nhân loại, biến nó thành sở hữu của chính bản thân người học”.

Theo GS Trần Phương: “Học bao giờ và lúc nào cũng chủ yếu là tự học, tức là biến kiến thức khoa học tích lũy từ nhiều thế hệ của nhân loại thành kiến thức của mình, tự cải tạo tư duy của mình và rèn luyện cho mình kỹ năng thực hành những tri thức ấy”.

Như vậy, tự học bản chất của nó là quá trình nhận thức tự giác, tích cực, độc lập chiếm lĩnh tri thức, hình thành kỹ năng, kỹ xảo của chính bản thân người học. Trong quá trình đó, người học thực sự là chủ thể của quá trình nhận thức, huy động các chức năng tâm lý, tiến hành hoạt động nhận thức nhằm đạt được mục đích đã định.

2.1.2. Khái niệm kỹ năng

Theo PGS. TS Phạm Viết Vượng: “Kỹ năng là

khả năng thực hiện thành công một loại công việc trên cơ sở nắm vững lý thuyết. Kỹ năng được hình thành trong quá trình rèn luyện lâu dài”.

Theo Trung tâm đào tạo Tâm Việt: “Kỹ năng là khả năng thực hiện một công việc của chủ thể thông qua đào tạo và rèn luyện một cách kiên định, quyết liệt với động tác chuẩn, tiến trình chuẩn, nắm chắc bí quyết, trong điều kiện theo tiêu chuẩn nhất định”.

Tóm lại, kỹ năng là khả năng thực hiện thành công một công việc của chủ thể trên cơ sở nắm vững lý thuyết, thông qua đào tạo và rèn luyện một cách kiên định, quyết liệt.

2.1.3. Khái niệm kỹ năng tự học

Trên cơ sở khái niệm tự học và kỹ năng tác giả đã xây dựng khái niệm kỹ năng tự học như sau: Kỹ năng tự học là khả năng thực hiện công việc học tập của chủ thể một cách chủ động, tích cực, tự giác, sáng tạo, độc lập chiếm lĩnh tri thức thông qua rèn luyện một cách kiên định với ý chí và quyết tâm cao.

Kỹ năng tự học bao gồm: Kỹ năng tiếp nhận thông tin; kỹ năng xử lý thông tin; kỹ năng vận dụng tri thức, thông tin; kỹ năng trao đổi, phổ biến thông tin.

2.2. Vai trò của tự học đối với người học trong kỷ nguyên mới

Một là, tự học là chìa khóa mở ra thành công trong cuộc đời mỗi người

Từ lâu các nhà sư phạm đã nhận thức rõ ý nghĩa của tự học và phương pháp dạy tự học. Theo họ, khái niệm tự học luôn đi cùng, gắn bó chặt chẽ với khái niệm tự thân. Tri thức, kinh nghiệm, kỹ năng của mỗi cá nhân chỉ được hình thành bền vững và phát huy hiệu quả thông qua các hoạt động tự thân ấy. Để chiếm lĩnh đỉnh cao tri thức của nhân loại và đạt tới sự hoàn thiện thì mỗi sinh viên (SV) phải tự thân tiếp nhận tri thức từ nhiều nguồn; tự thân rèn luyện các kỹ năng; tự thân bồi dưỡng tâm hồn của mình ở mọi nơi, mọi lúc. Do đó, trong quá trình dạy học, giảng viên không chỉ dừng lại ở việc truyền thụ những tri thức có sẵn, chỉ yêu cầu SV ghi nhớ mà quan trọng hơn là phải định hướng, tổ chức cho SV tự mình khám phá ra những quy luật, thuộc tính của các vấn đề khoa học; giúp người học không chỉ nắm bắt được tri thức mà còn biết cách tìm đến những tri thức ấy. Thực tiễn dạy học cho thấy càng học lên cao thì vấn đề tự học càng cần được coi trọng, nói tới phương pháp dạy học thì cốt lõi chính là dạy tự học.

Hai là, tự học là một phẩm chất quan trọng của con người trong kỷ nguyên mới – Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam

Một trong những phẩm chất quan trọng của mỗi cá nhân là tính tích cực, chủ động, sáng tạo trong mọi hoàn cảnh. Nhiệm vụ quan trọng của giáo dục là hình thành phẩm chất đó cho người học. Bởi từ đó nền giáo dục mới mong đào tạo ra những lớp người năng động, sáng tạo, thích ứng với đòi hỏi ngày càng cao của thị trường lao động mở cửa và hội nhập sâu rộng như hiện nay. Có thể xem tính tích cực, năng lực tự học là điều kiện, kết quả của sự phát triển nhân cách của thế hệ trẻ trong xã hội hiện đại.

Ba là, tự học giúp con người thích ứng tốt với mọi biến cố của sự phát triển kinh tế - xã hội

Bằng con đường tự học mỗi người sẽ không cảm thấy bị lạc hậu so với thời cuộc, thích ứng và bắt nhịp nhanh với những tình huống mới lạ mà cuộc sống hiện đại mang đến, kể cả những thách thức to lớn từ môi trường nghề nghiệp. Nếu rèn luyện cho người học có được kỹ năng tự học, biết vận dụng linh hoạt những kiến thức đã học vào thực tiễn thì sẽ tạo cho họ lòng ham học, kết quả học tập sẽ ngày càng nâng cao, sẽ tiến bộ và không bị xã hội bỏ lại phía sau, sẽ thích ứng tốt với mọi môi trường và hoàn cảnh ngày càng khắc nghiệt do cuộc sống hiện đại đặt ra.

Tuy nhiên, hoạt động tự học và phương pháp tổ chức cho SV tự học như thế nào để đạt hiệu quả thiết thực là một vấn đề hoàn toàn không đơn giản. Điều đó còn phụ thuộc vào thói quen, động cơ, hứng thú học tập, trách nhiệm với tương lai của bản thân mỗi sinh viên. Nhiệm vụ của người giảng viên là phải chỉ ra cho họ thấy những nguy cơ, thách thức mà cuộc sống đang đặt ra cho họ và chỉ ra cho họ con đường đi, vượt qua những thử thách đó một cách an toàn để đi đến thành công.

2.3. Vai trò của công nghệ thông tin trong kỷ nguyên mới – kỷ nguyên vươn mình của dân tộc

Khi nhắc đến công nghệ số, nhiều người vẫn nghĩ đến việc số hóa các quy trình hiện có - đưa thủ tục hành chính lên mạng, tự động hóa dây chuyền sản xuất, hay ứng dụng phần mềm vào quản lý. Tuy nhiên, như người đứng đầu Đảng ta đã chỉ ra, bản chất của cuộc cách mạng số không chỉ dừng lại ở việc “số hóa cái cũ” mà là kiến tạo một phương thức sản xuất mới, trong đó dữ liệu trở thành tư liệu sản xuất quan trọng và mối quan hệ giữa con người với công nghệ được định hình lại một cách căn bản.

Đặc biệt, trí tuệ nhân tạo sẽ đóng vai trò then chốt trong kỷ nguyên mới. Bản chất là những hệ thống vi tính được xây dựng và phát triển để mô phỏng trí tuệ con người, trí tuệ nhân tạo có tiềm năng tăng cường đáng kể năng lực ra quyết định,

từ hoạch định chính sách đến điều hành doanh nghiệp, từ quản lý đô thị đến phát triển nông nghiệp.

Tầm nhìn này phản ánh một nhận thức sâu sắc về cơ hội từ cuộc cách mạng Công nghiệp lần thứ tư. Đối với các quốc gia đang phát triển như Việt Nam, đây là cơ hội để đi tắt đón đầu, tạo bước phát triển vượt bậc. Hơn nữa, khi ranh giới giữa thế giới vật lý và thế giới số ngày càng mờ nhạt, việc nắm bắt sớm, ứng dụng hiệu quả và làm chủ công nghệ số, đặc biệt là trí tuệ nhân tạo, sẽ định hình lại vị thế quốc gia trong trật tự toàn cầu mới.

Vì vậy, việc ứng dụng hiệu quả công nghệ số và trí tuệ nhân tạo không chỉ là nhiệm vụ của ngành công nghệ thông tin hay một số doanh nghiệp công nghệ. Đây phải là một quá trình chuyển đổi toàn diện, từ cách thức điều hành của bộ máy nhà nước, đến phương thức hoạt động của doanh nghiệp, cho đến đời sống hàng ngày của người dân. Mục tiêu không phải là tin học hóa đơn thuần, mà là xây dựng một xã hội số toàn diện, nơi mọi người đều có thể tận dụng sức mạnh của công nghệ để nâng cao năng suất và chất lượng cuộc sống.

Tinh thần “dám nghĩ, dám làm” sẽ được thể hiện rõ nét khi các nhà quản lý, doanh nghiệp và người dân có trong tay những công cụ phân tích và dự báo mạnh mẽ. Trí tuệ nhân tạo không chỉ hứa hẹn sẽ giảm thiểu rủi ro trong việc ra quyết định mà còn có thể mở ra những cơ hội đổi mới sáng tạo chưa từng có. Từ việc dự báo xu hướng thị trường đến tối ưu hóa quy trình sản xuất, từ phát triển sản phẩm mới đến cải tiến dịch vụ công, công nghệ số sẽ giúp chúng ta tự tin hơn trong việc đề xuất và thực thi những ý tưởng đột phá.

Trong giáo dục và phát triển nguồn nhân lực, công nghệ số và trí tuệ nhân tạo sẽ giúp cá nhân hóa việc học tập, tạo điều kiện cho mọi người được đào tạo theo năng lực và nhu cầu riêng.

Các nền tảng học trực tuyến kết hợp với trí tuệ nhân tạo không chỉ mở rộng cơ hội tiếp cận kiến thức mà còn giúp người học phát triển những kỹ

năng cần thiết cho kỷ nguyên số. Bên cạnh đó, việc học tập suốt đời sẽ trở nên dễ dàng và thiết thực hơn khi mọi người có thể cập nhật kiến thức và kỹ năng mới mọi lúc, mọi nơi.

Công nghệ thường được cho là sự đổi mới của văn hóa và truyền thống. Tuy nhiên, công nghệ số và trí tuệ nhân tạo hoàn toàn có thể giúp bảo tồn và phát huy các giá trị truyền thống theo những cách thức mới mẻ và sinh động hơn. Trong các làng nghề thủ công, nghệ nhân trong tương lai sẽ kết hợp kỹ thuật truyền thống với công nghệ số để sáng tạo những sản phẩm độc đáo, vừa giữ được hồn cốt di sản vừa đáp ứng thị hiếu hiện đại. Việc quảng bá và thương mại hóa các sản phẩm này trên các nền tảng số không chỉ tạo thu nhập bền vững cho người dân địa phương, mà còn góp phần quảng bá văn hóa Việt Nam ra thế giới.

III. KẾT LUẬN

Trong xu thế hội nhập và phát triển dưới tác động mạnh mẽ của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, đất nước ta đang đứng trước nhiều cơ hội và thách thức từ thị trường lao động toàn cầu. Trong bối cảnh đó việc nâng cao kỹ năng tự học cho sinh viên ngành Công nghệ thông tin là vô cùng cần thiết. Bởi nếu có kỹ năng tự học tốt SV sẽ tự tìm kiếm, khám phá, chinh phục và làm chủ những tri thức mới mà nhân loại đang và sẽ sáng tạo ra. Từ đó, SV sẽ làm chủ được tương lai và sự nghiệp của bản thân cũng như góp phần vào sự nghiệp kiến tạo một đất nước phồn vinh, hạnh phúc trong kỷ nguyên mới. Thực tiễn đã chứng minh, mỗi thành công của SV trên con đường học tập không bao giờ là kết quả của lối học tập thụ động, đối phó, chờ thời.

Để nâng cao kỹ năng tự học cho SV bản thân mỗi giảng viên đứng lớp phải có trách nhiệm rèn luyện kỹ năng này cho SV. Mỗi thầy cô giáo cũng cần phải tự học không ngừng để đáp ứng nhu cầu đào tạo đang ngày càng đổi mới và là tấm gương sáng cho SV noi theo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. GS, TS Tô Lâm (2024), “Cơ sở định vị mục tiêu phát triển và định hướng chiến lược đưa đất nước bước vào kỷ nguyên mới”, báo Nhân Dân, số 25193, ngày 1-11-2024.
2. Hoàng Anh – Đỗ Thị Châu (2008), Tự học của sinh viên, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
3. Trần Bá Hoàng, Vị trí của tự học tự đào tạo trong quá trình dạy học giáo dục và đào tạo, Tạp chí Nghiên cứu Giáo dục, tháng 7/1998.